

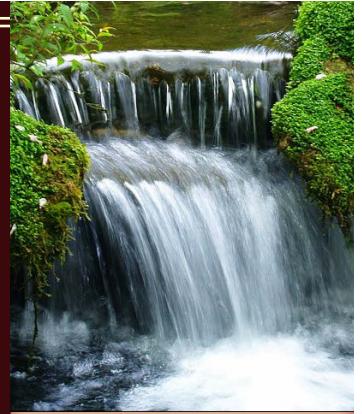

האדמו"ר מהאלמין
רבי שלום יהודה גראס שליט"א
חיבר למעלה מאלף ספרים על כל מקצועות התורה

מקוה ישראל ה'

חלק ז'

על חיוב ושמירת תורת המקוואות

אור הזוהר 214 * אב תשע"ג

מפעל הזוהר העולמי טל: 0527651911

דף ס"א - ופע"ח שער השבת פ"ג ופ"ד) ומדברי זוה"ק (פ' תרומה דף קלו): לטבול בנהר או במקוה בכל עש"ק, עכ"ל שלחה"ט סי' ר"ס סעי' ז', ובכה"ח שם או' ד' וה'. וע"ע בראשית חכמה (שעה"ק דף קנו): וז"ל: העיקר שצריך האדם לעשות ביום הששי בגופו לקנות קדושת השבת ונשמה יתירה היא טבילה במ' סאה, עכ"ל. וטבילה זו מובא גם במ"א סי' רפ"ה. ועי' בשל"ה (שער האותיות אות ק) דכל אדם צריך טבילה בכל ע"ש מדינא. עוד כ' שם (ריש מס' שבת) דטבילה בעש"ק היא קדושה גדולה וטהרת הקודש. וכן יש טעם גדול עפ"י מ"ש בשו"ת תפארת צבי הנ"ל. ובס' יעבץ דהטובל עש"ק קדוש יאמר לו. ובמנחת שבת (סי' ע"ב או נ"ט) בשם האריז"ל דטבילת עש"ק תועלת גדול להשגת חכמה. וביסוד ושורש העבודה (שער ח' פ"א): כי הטבילה בעש"ק מועיל לקבל נשמה יתירה בשב"ק ובלתי טהרת המקוה בודאי לא ישיגנה. גם ראיתי נוהגין שטובלין י"ד טבילות ואשרי חלקם כי כל המרבה לטבול הר"ז משובח עכ"ל.

יד) טבילה בכל יום: הנה כבר נתפשט מאד אצל חסידים אנשי מעשה לטבול בכל יום בבוקר ואף בלא נטמאוי.

יב) טבילה סתם בשב"ק: להאריז"ל (שעה"כ דף ע"ג) דאף אם טבל עש"ק ולא נטמא בשבת בתשה"מ צריך לטבול בשב"ק בבוקר דהפרש גדול ישנו בין קדושת ליל שבת לקדושת יום השבת שהוא קדושה יתירא. (ובמ"ב (שכ"ו ס"ח) בכה"ל מסיק דלפמ"ש מהרי"ל דיפה נוהגות הנשים שאין טובלות שלא בזמנן משום חשש סחיטה נ' דגם טבילה זו יש למנוע ודי במה שמקילין היכא דצריך טבילה. ובס' קצוה"ש למהרא"ח נאה ז"ל סי' קל"ג אות ח' אחר שהביא דברי בה"ל כ' בזה"ל: ותמיהני עליו אחרי שבעצמו הביא מתוס' שבת משם הכתבים דהיינו כתבי האריז"ל לטבול בשבת שחרית אין מסיים אח"כ באיסור שלא לטבול ול"ש לומר בזה דבמקום פלוגתא בין פוסקים למקובלים הלכה כפוסקים דמצד הדין אין שום איסור ומי יכול לצאת בחומרא נגד האריז"ל, ע"ש שהאריך מאד ומסיק וז"ל: ע"כ אין להחמיר כלל שלא לטבול בשבת שחרית ואדרבה מצוה קעביד וכן ה' מנהג האריז"ל ומנהג רוב ת"ח בירושלים מקדמת דנא כמ"ש הרב מזבח אדמה... וכן המנהג פשוט האידנא בעיה"ק ירושלים ת"ו בין הת"ח מכל העדות חסידים ופרושים וספרדים.

יג) טבילה סתם עש"ק: מצוה וחיוב מדברי מרן האריז"ל (שעה"כ

ב. ויש להעיר לאותן המדקדקין לטבול איזה מספר מיוחד בער"ש (עי' כה"ח ר"ס) דנכון שיגביהו כל הראש בין טבילה לטבילה לפמ"ש בדין טבילת נשים בשם הפוסקים, ע"ש.

ערב יו"ט - ער"ה - עיוה"כ: מצוה לטבול ערב יו"ט גם בזה"ז (רשי"י בימות כ"ט. באה"ט יור"ד שעי"ג כ"א) עי' שע"ת תקכ"ט. ובב"ש אה"ע נ"ה סק"י דחייב אדם לטהר ברגל בזה"ז. וכ"מ בטור או"ח תר"ג ובמט"א תרכ"ה סעיף י"ד ובאל"מ אות כ"ד. ועי' בב"ח תכ"ט ובחי' חת"ס לשם. וכ"כ בפמ"ג א"א קכ"ח סק"ע, ובשו"מ מהדו"ג ח"א קכ"ג, ובצל"ח ביצה יח. ובמק"א הארכתי. וער"ה, בתשו' ר"י מינץ מובא בחת"ס או"ח קצ"ג כי דיש מצוה, וכן במט"א תקפ"א סעיף נ"ג. ועי' תקפ"ה סעיף א' בענין טבילה שנית לפני התקיעות, ועי' שו"ת שם משמעון או"ח כ"ז, ובענין עיוה"כ עי' או"ח סי' תר"ו ומט"א שם לדקדק שלא יהא חציצה בטבילה זו ואסיים בדי' קצה"מ (תרכ"ה) וז"ל: ואין להאריך דכבר פשט המנהג בכל תפוצות ישראל לטבול הכל ברגלים ק"ו ברה"ו ויה"כ משום אימת הדין.

ערב פסח: י"א דערב פסח הכל מודים דטבילתו חיובית אף בזה"ז (שו"ת מחז"א או"ח סו"ס י"ג בשם בעל אמרי יושר).

ג. העירו פוסקים רבים מקור נכון לזה מד' הגמ' (ברכות טו. מדמ"ר כ"אילו טבל" משמע דלכתחילה צריכין לטבול. ראי' זו כי במשמרת שלום (קידונו). וכן בבדה"ש סי' קל"ג או' ח', וגם בד"ת (מונקאטס) ח"ג אות כ' בשם הגאון מהוה"ר ד שליט"על ז"ל. ובס' חדשים גם ישנים ברכות פ"ג. ועי' בשו"ת ערוה"ב או"ח יט.

א. והגה"ק מקאמארא אחר שהביא דעפ"י האריז"ל חייב לטבול כ' בזה"ל: ומי שעובר על דבריו בלי אונס שרי ל' למיקרי עברינא כי כל דבריו אפי' דבר קטן הוא מה ששמע לא מפי מלאך ולא מפי שרף אלא מפי הקב"ה עצמו, עכ"ל. (שלחה"ט סי' ר"ס ס"ז). וע"ע מ"ש הגה"ק ר' צדוק הכהן הגדול מלובלין זצ"ל בס' תפארת צבי על יור"ד (חי"ב סי' כ"ז) באורך דלא רק בשבת ויו"ט הוא מצוה אלא אפילו לפני כל עשיית מצוה יש מצוה לטבול עצמו. וכל העושה כן וכוונתו לשמים מצוה עביד ומקבל שכר כעושה מצוה אע"פ שאינה מצוה חיובית, ע"ש. ובילקוט ראובני שדומה לטבילת כ"ג בין בגד ובגד ועבודה לעבודה ביה"כ. מובא בבדה"ש פ"ג א'.

ובשו"ת הד"ר סי' כ"ט או' קפ"ט בזה"ל: ובזה לו לעגה להשו"ב מזיטאמיר שהדפיס סידור של הגאון יעב"ץ והוסיף מדילי ומחמיר שלא לטבול בשבת מחשש סחיטה, וכבר הלכו בו הנמושות והאריז"ל הזהיר מאד ע"ז דחיובו כמו עש"ק, ע"ש. ובס' בית אהרן כ' דחיובו יותר מע"ש. ומי ישמע לו בדבר זה וכבר אמרו אם יבא אליהו ויאמר אין חולצין וכו' אין שומעין לו שכתב נהגו. עכ"ל, מובא בסגול"י מערכת טבילה, וסיים ע"ז: ואני מאז אמרתי מקור למנהג טבילת שחרית בשבת משבת דף מ: ע"ש.

בשו"ת הגה"צ מפאפא זצ"ל (בעל יגד יוסף) וז"ל: ועפ"י נ' פשוט דכשוהין במקוה חמה בש"ק ומספרין ומדברין שם דברים בטלים או אפילו אינם דברים בטלים שוב הוי בכלל רחיצה ועוברים על גזירת חז"ל (מובא בטהו"ט חס"ו דף ש"ט).

בשו"ת תפארת נפתלי (הנדמ"ח) בענין מקוה לבחורים לטבול בכל יום כי וז"ל: הנה אני הייתי משגיח ע"ז ומזהיר שיטבולו ובעזרי"ת דברי עשו פירות שהיו נזהרין מאד לטבול בכל יום וכאשר ראיתי מרבתי ובפרט מרן אדמו"ר מהר"י גריוו זצ"ל בעל זכרון יהודה שהי' מזהיר תמיד הבחורים לטבול וגם הי' שם תקנה וכו' וזה הי' תקנה גדולה והלכו כל הבחורים למקוה הן בחורים המהסידים הן מאשכנזים עכ"ל.

טבילה ביום הכפורים: בשלחן מלכים (דיני טב"ע) אות ט' וז"ל הרואה קרי ביוה"כ אסור לו לרחוץ גופו או לטבול או לשפוך על גופו ט' קבין אע"פ שבשאר הימים הוא רגיל בטבילה ואינו מבטלה בשום פעם, אך אם הוא לח מקנחו במפה ודין, ואם יבש הוא או שנתלכלך רוחץ המקומות המלוכלכים ומתפלל, ומ"מ אם לבו תוהה עליו ואין דעתו מיושבת עליו (משום שרגיל בטבילה זו - הפוסקים) ואי"א לו להתפלל ולומר דבר שבקדושה עד שיטבול יכול לטבול בצנעה פעם אחת ולא ישעה כלל בהמים, ויכוין בפירוש שאינו רוחץ להנאת רחיצה כלל, עכ"ל. ובאי"א מותר במקלחת במקום ט' קבין (ובצנעה שלא ירגישו ב"ב). וגם האיניו טובל עכ"פ במוצאי יוה"כ ידקדק לטבול.

ודע: דאע"ג שבשו"ע סי' תרי"ג וכן באחרונים שם מבואר דאפילו הרגיל לא יטבול ביוה"כ ואפי' שפיתת ט"ק (ע"י לבוש, ביח, הגר"ז, ח"א, מ"ב מט"א) מ"מ יש סמך גדול להקל מירושלמי ופסיקתא וחבל ראשונים. וכן נקטו הרבה גדולי האחרונים אשר מהוראתן אנו חיים:

מקור הירושלמי יומא פ"ח ה"א ברי"ב ב"ר חלפתא. ובשו"א (שבש"מ שם) בשם ירושלמי פסחים פ' מקום שנהגו דהוי מדליקין נרות במרחצאות לביל יוה"כ ופי' בקרבן העדה כדי שהרואה קרי יטבול. וכן בפסיקתא דר"כ (פסקא דיוה"כ) דהטובל ביוה"כ יטבול בצנעה. ובשבלי לקט (השלם) דמותר לטבול לקרי ביוה"כ כיון שאינו לתענוג וכן בס' האשכול (ה' קר"ש ותפלה סי' ב') דמותר לרחוץ ט' קבין והי"ה טבילה גמורה. ובאגודה שבת (פ' שמונה שרצים) דכהן שרגיל לטבול לנש"כ מותר לטבול ביוה"כ. בשו"ת מהר"י"ל (סי' קמ"א - רד) דהכל לפי"מ שהוא אדם. ופי' האחרונים דהיינו אם רגיל לטבול ומצטער עליו [מהרש"ק בדע"ת - ובעל המאסף בדחו"ש] ובשו"ת מהר"י מברונא סי' מ"ט דמהר"יו אמר לאחד שיטבול ביוה"כ לקרוי להתפלל בטהרה ותמה ע"ז שזהו נגד הפוסקים ומתרוצו וז"ל: כיון דנהגינן לטבול ביוה"כ (גי' דר"ל בעיוה"כ) להיות כמלאכים עפ"י המדרש, קבלנו עלינו מצוה לכן טבלינן יוה"כ לקרי דמנהג מבטל הלכה וכו' דאי לא טביל לבו נוקפו ולא מצי מתפלל וכיון דהיום חייב בדי' תפלות פשיטא דטבלינן לקרי למאן דלבו נוקפו עכ"ל. ובשו"ת מהר"י"פ סי' ר"ד כ' וז"ל ועלענין טבילה ביוה"כ מורים לו לפ"מ שהוא אדם. הביאו בהג' מהרש"ם סי' תרי"ג.

ועי' בנחל אשכול (ה' תפלה סי' ב') שכן דעת רי"ף, בה"ג, רב סעדי' גאון, ובעל העתים. ובשערי תשובה סי' רצ"ה בשם ר"ה גאון ובס' מאה שערים לרי"ץ גיאת עמ' ג"ב והי' ת"ב עמ' כ"ב. ובס' המנהיג סוף ה' יוה"כ סי' ע"ב וז"ל וי"א דלתפלה יכול לטבול ביוה"כ דלא אמר ר"י אלא לד"ת וכו' אבל לתפלה לא וכ"פ בפ"י ר"ח ונ' דבריו, וכן עושין אנשי ארץ ישראל וכן מנהג פרוניצ"א לטבול ביום כיפור, וכן עיקר.

וע"ע בעוללות אפרים (מאמר רמ"ג) דלצורך תפלה התיירו. וע"ע בטור וב"י סי' תרי"ג בשם הרי"ף והרא"ש להתיר טבילה זו אלא שד' הרמב"ם לא לטבול דבטלה התקנה. וגם בפרדס הגדול לרש"י ז"ל (סי' קע"ט) דשרי לטבול. ברוקח (רי"י - יו"כ) וז"ל: בע"ק טובל ביוה"כ במדרש הרנינו ובלבד שירחץ במקום צנוע, עכ"ל. וע"ע בשד"ח מעי' יוה"כ סי' ג' אות כ"ט.

והא לך הכרעת הגאונים והצדיקים: בזוהר חי (להגה"ק מקאמאראנא זכ"ע) הק' ס' זוה"ק דף א' וז"ל: ואם אירע לו ח"ו חלילה ביוה"כ סואב (טומאה) חייב לטבול מן הדין אע"פ שמרן הבי"י ורמ"א לא פסקו כן זה בימיהם שהספרדים לא טעמו מעולם טעם טבילה להטביל ולמה יתיר להם ביוה"כ טבילה על חנם אף שהמנהג אשכנזים לטבול עכ"פ בעיוה"כ להתפלל בטהרה מ"מ לא ראה מרן הרמ"א להתיר כיון שרגיל בכל השנה להתפלל בלי טבילה וכו' אבל מי שזוהר מלומר שום דבר שבקדושה בלתי טבילה פשוט לכל הדיעות הבי"י, והרמ"א מהר"יו ומהר"י"ל וכל הראשונים יודו שחייב לטבול תיכף וכו' כדי להקביל פני השכינה בתפלתו באמת, ומי שאינו מורה כן בודאי אינו יודע הלכה ברורה, עכדה"ק.

הגה"ק בעל מנחת אלעזר לשאל שאלה בזה צוה לטבול בצנעה במקוה בבוקר ואמר שכן קיבל מאבותיו הק'. מובא בדחו"ש אות תשנ"ז. הגאון בעל מאסלה"מ מאריך בהערה לשם לברר הלכה זו עפ"י הירושלמי ותפלתם בקדושה תמיד.

ועי' בבני יששכר (יום תרועה מאמר ג' או ב') תועלת הגדול מטבילה, ובסי' דה"ח.

והגה"ק מקאמאראנא זצוק"ל (סי' פ"ח או"א) וז"ל: ראוי לזהר בטבילה בכל עת שמטהר נפשו - רוחו ונשמתו, ונשמר בלילה ממקרה לילה, ונתקדש ונעשה בריה חדשה. עכ"ל. ועוד יש להעיר ממ"ש בליקוטי תורה (פ' תבא ד"ה תחת) מובא בקצה"ש (סו"ס י"ב) דאחד מג' דברים להסיר המונע בתפלה הוא המקוה. ועוד מבואר בתפא"צ על יור"ד ח"ב סי' כ"ז דלא רק בשבת ויו"ט הוי מצוה אלא אפילו לפני כל עשיית מצוה יש מצוה לטבול עצמו, ע"כ. ולפ"ז י"ל שטובלין בבוקר פע"א בכל יום להמצות שבאותו יום כיון דא"א לעמוד לטבול לפני כל מצוה ממש דוגמת מסירת מודעה להגה"ק מבוטשאטש לענין כוונת השמות - והמצות פע"א בבוקר. ביסוד ושורש העבודה (שער הכולל פט"ו) דכל המרבה לטהר הר"ז משובח כי גדול מעלת טהרה במקוה אף לטהורים.

ובשלח"מ (דף לו:) דטבילת מקוה נחשב כתענית יום אחד, וכן ראיתי מכבר בשם רחמי האב. ולפ"ז כיון דחלושי כח אנו להתענות, עכ"פ צריכין לטבול שתחשב כתענית. וי"ל טעם פשוט למנהג זה משום צניעות כעין מ"ש הרמ"א יור"ד סו"ס קצ"ח בנשים שאין זהירות שלא תתגלה עניני צניעות שלה ע"ש. וגם כאן אילו הי' המנהג שלא לטבול רק לעת הצורך הי' משום ביטול הצניעות, ועוד שהיו מתביישין לטבול וכמעט שייד לומר בה דלולא זה לא נתקיים עיקר טבילת עזרא. ובפרט לבחורים דישי בו גם ענין אשרי נשוי פשע כסוי חטאה וע"כ נתפשט לטבול בקבע. ושמעתי עוד טעם נכון בשם האדמו"ר הראשון מבעלזא זכ"ע דדרשו חז"ל על הא דאמרו "ושוב יום אחד לפני מיתתך" וכי יודע אדם זמן מיתתו אלא כ"ש שישב היום שמא ימות למחר (שבת קנ"ג). ולפ"ז כיון דקב"ל בה' יוה"כ סי' תר"ו שיש לטבול עיוה"כ משום תשובה הי"ה בכל יום דכל יום צריך אדם לשוב בתשובה.

ועוד נ' לפמ"ש הרמב"ם ה' ביאת מקדש (פ"ה ה"ד) דאין אדם נכנס לעזרה לעבודה אע"פ שהוא טהור עד שטובל א"ע. א"כ כיון דבזה"ז התפלות במקום קרבנות (ברכות פ"ד) רצוי לטבול לפני סדר התפלות דהיינו לפני תפלת שחרית.

בס' לקוטים יקרים (להגה"ק ממעדר"טש זצוק"ל) אות קע"ח וז"ל: אמרו על ר' ישראל בעש"ט ע"ה שזכה לכל ההארה והמדריגות שהיו לו הכל מחמת המקואות שהי' מחמיד מאד בטבילות. והמקוה בתמידות טוב יותר מהתענית שהתענית מחליש הגוף מעבודת השם. ועוד יותר טוב שהכח שהוא מניח בתענית יתן הכח שהוא בלימוד תורה ובתפלה שיתפלל בכל כוחו וכוונתו ובה ישיג ויבא למדריגה. ועי' ביושר דברי אמת (אות מ"ב) שהביא ג"כ שאמר הבעש"ט שזכה לכל המדריגות שלו בעבור שהחמיד בטהרת המקוה תמיד, ובאמת זהו ענין גדול מאד כי המקוה מטהר הגוף והנפש אבל צריך לעשות הכל בכוונה לא ח"ו מצות אנשים מלומדה, ואזי ח"ו לא נחשב לכלום, ע"כ. וע"ע בצוואת ריב"ש טוב אות ג': לעשות טבילה כל מה שיוכל ובפרט בעת הצורך, ע"ש.

בשליה הלי' חשובה בשם אביו הגאון זצלה"ה דמי שנאנס לעשות איסור צריך טבילה. וק"ו מי שעושה איסור ברצון ח"ו אז כשעושה תשובה צריך טבילה. וכ"כ בא"ז סי' קי"ב שכל בעלי תשובה צריכין טבילה ע"ש. וכ' ע"ז בליקו"מ (סדר צניעות בסופו) דמכאן יש סמך למנהג אנשי מעשה הנוהגין לטבול בכל יום בשחרית כי בכל לילה עושין תשובה על יום העבר כאשר נצטוינו מפי זוה"ק לכן בבוקר טובלין עצמן כדן כל בעלי תשובה שצריכין טבילה.

ולפלא שי"ל עוד מקור בראשונים ע"י אבן עזרא (פ' ויצא) עה"כ - והטהרו והחליפו - דהעומד להתפלל בבה"כ וביהמ"ד יטהר במקוה אף אם הוא טהור וצריך ללבוש בגדים נאים. והטעם דאף טהור הנכנס לביהמ"ק צריך טבילה וחליפות שמלות וכן העומד להתפלל בבה"כ וביהמ"ד הוי ממש כעומד בבהמ"ק (מעגלי צדק עה"ת שם).

ודבר נפלא בזכרון למשה (מ' י"ז) ששמע מבעהמ"ח שאילת יעקב בשם הצדיק מהר"י גלאזנער שהי' משב"ק אצל מרן החת"ס זצ"ל ומדי יום ביום בעלות השחר הלך עמו לטבול במים קרים - מים חיים שבה טבל הגה"ק מהר"ם טיסמניץ זצ"ל, מובא בשו"ת דברי ישראל ח"ב דף כ"ז.

חובת צבור לתקן מקוה: בשלח"מ (דיני טב"ע אות כ"א) חובה ומצוה על כל הציבור בכל עיר לתקן מקוה חמה בכל יום. והעוסק בצרכי צבור ומתקן מקוה חמה מאריך ימים. וצ"ע שם לסי' יעבץ ות"ח. וזה לשון כה"ח (פ"ח ה') ומיהו טוב ונכון שבכל מקום ומקום יכינו להם מקוה מים חמים כדי שיוכל כל אדם לטבול בו לתשמישו ולקריו ועי"ז יהיו כולם טהורים ותעלה תורתם ותפלתם בקדושה תמיד.

מהנהר יגב המים שעליו ולא יעבירם ד' אמות בכרמלית - ויש מחמירין שגם בגוף הנהר אסור לילך ד' אמות אם חלק מגופו יש עליו מים הם חוץ למים - וכל הדברים האלו אפילו בבריכה שבחצר אם המים נעקרים ויוצאין חוץ לבריכה דדינו אז כנהר. אבל ביש לה כתלים גבוהים מכל צד מותר דאפי' נעקרו א"א לצאת מהבריכה ודינו ככלי ולא כנהר ובשתי דינים הראשונים (של השטה) א"צ לזוהר ודוקא כשהמים צוננין אבל החמין אסור לשוט אפי' בבית אלא לטבול וכו' (ו) וכמו"כ מחמירין הפוסקים בענין נשיאת האלונית סביב הצואר במקום שאסור בהוצאה. (ז) יש לזוהר שלא ליקח בידים - אפילו במקוה שבבית-שער או שאר מאוס שבמקוה ולזרוקו מהמים. (ח) בענין סלסול בפאות, ועשיית השקה עמ"ש בביאורים ז'.

טו) בשלחן ערוך ובפוסקים הזוהירו כמה דברים אשר נחוצים לכל הטובל בשבת לדעת אותם: (א) הטובל בשבת יזהר שלא יבא לידי סחיטה בכל מקום שיש קיבוץ שערות צפופות. (ב) מה דיש להדר שלא יהיו המים חמין רק פושרין. (ג) אין לשהות במקוה אלא לצורך טבילה, אבל מותר להרבות בטבילות כמה שירצה. (ד) גם בעת לבישת הבגדים במרחץ צריך לזוהר שלא לשהות רבה שלא יבא לידי זיעה אלא יתלבש ויצא. (ה) אם טובל בנהר כמו במעונות הקיץ צריך לזוהר בעוד כמה דברים: שלא לשוט על פני המים (שקורין שוימען) - אסור להשיט במים דבר להוליכו אצלו או להביאו אצלו ולכן קסמין שעל המים אסור להפצילן (לדחותן) לכאן ולכאן כדי לנקות המים שיהיו יפים - אם הנהר בכרמלית לא ברה"י יזהר שיהי' המטפחת ומלבושיו סמוך לנר דמיד שיצא

וקצת מפוסקים הנ"ל. הגאון בעל שלח"מ הכריע להקל כמו שהבאתי לשונו בתחילת דבריו. **בס'** סגולות ישראל להגאון מהר"ש ליפשיץ ז"ל (בעל ברית אבות) ערך טבילה כ' בזה"ל: ואפי' אם אירע ח"ו מקרה לילה בליל יוה"כ רח"ל יטבול תיכף כאור הבוקר כמיש הה"ק בס' אור עינים בהקדמה כלל כ"ד ובס' ברכה משולשת ע"ש אבל רק בצנעה יעשה זאת כמיש הגאון מבערזאן שליט"א וכו' וסוד ד' ליראיו שכן אמרו רז"ל... ואשרי למי שציית לד' הה"ק בס' אור עינים. **בקצה"מ** (תרי"ג או ח') ז"ל: המקילין לטבול יש להם ע"מ לסמוך כמ"ש בעיקרי הד"ט ס"י ל"א מהר"יא מקאמאנא זצ"ל, ע"ש. אבל רק בצנעה יעשה זאת.

בשו"ת רב פעלים (ח"ב ס"א) דלסתם בנ"א יש להורות כפי ההלכה בשו"ע אבל למי שלבו נקפו ודעתו מבלבל יש להתיר לו לטבול, בשו"ת עצי חיים (ר"י ה' מקואות) ששמע מאביו שצוה לטבול, ע"ש. ובס"י יעב"ץ (סדר בע"ק) דמי שרגיל לטבול בכל השנה, מותר. ובאו"ח החדש (תרי"ג סעי' י"א) ז"ל: ועי' אור עינים (ח"ב הקד' כלל כ"ד) דאם אירע ח"ו מקרה לילה ליל יוה"כ רח"ל לא יאמר שום דבר שבקדושה עד שיטבול תיכף דוקא באור הבוקר ובאם לא יטבול הוא וב"ב עומדים בסכנה גדולה וכו' שכמה וכמה באו לפניו וצוה להם לטבול תיכף וללבוש חלוק לבן ואחר הטבילה בירך אותם ולכולם הי' ת"ל שנה טובה ומתוקה וחיים ארוכים עם ב"ב עכ"ל. בס' דברי יצחק (דף לב:) שמעתי בשם הרב הצדיק מסטערעליסק זצוקלה"ה שאמר שאם ראה דמות בחלום ילך לטבול במקוה ובאם לא ראה דמות אזי אינו כלום וא"צ טבילה, עכ"ל. בס' נר דוד בסוף הספר ז"ל: הפגם הזה אם יזדמן חלילה וחלילה ביום צום אזהירך שלא תעשה רעש ולא לגלות לשם אדם ותלך לטבול ורחץ וטהר בצנעה (הגם שראיתי בכמה ספרים שאסור לטבול אבל כן קבלתי ממורי ורבי הק' בעל יטב לב ז"ע) ותלבש מכנסיים אחרים וכו' עכ"ל.

ד. בענין סחיטה, עי' שכ"ו מ"א ח' ומ"ב כ"ד, ועי' בה"ל באורך והגר"א החמיר בטבילת שבת משום חשש זה, ועי' בבי" יור"ד קצ"ט ובענין ניגוב מקום השערות במטפחת עי' בא"ח שנה ב' פ' פקודי ובמנח"ש ס"י פ"ו וישועות חכמה לבעל מסגה"ש וכבר האריך והרחיב ככל הצורך בקצה"ש ס"י קל"ג בדעה"ש או' ח' ומסיק דסחיטה לא הוי אלא בקיבוץ של שערות הצפופות זו לזו שהמים נבלעו בתוכן אבל בשערות נפרדות זו מזו כאלו שעל הידים איך בהם סחיטה וה"ה לשער העפעפים שאינן צפופות זל"ז ואינן שוכבות זו על זו דא"ב סחיטה.

חמין במ"ב שכ"ו סק"ז שיהו פושרין ואע"ג דהפוסקים האריכו בהירת טבילה בחמין המעיין היטב בדבריהם ימצא שמהן ומדבריהם מוכח דב"ז באין ברירה ושעה"ח או למוד זכות וגם לדידהו אם אפשר יעשו פושרין. ואעתיק קצת דוגמאות. בקש"ע ס"י פ"ו או' ג' דמותר לטבול בצונן. בשו"ת ד"ח (ח"א ס"י ל"א) דאע"ג דמצד הדין אסור לטבול בחמין כבר נהגו כל גדולי דורינו היתר בזה והנח להם לישראל וכו' עכ"ל. הרי דלדעתו מעיקרא דדינא אסור ומיירי שם מטבילת נשים ולא מאנשים ומה שנהגו גדולי הדור היתר עי' לקמן שהוא מדוחק ובצירוף צדדין דל"ש בזה"ז. בשו"ת אבני צדק או"ח ל"ז דנהגו היתר כיון דהכל חולים אצל הצינה. אבל גם בפושרין סגי דלא יבא לידי חולי כיון שבית המרחץ עצמו מקום הליבישה מחמם היטב, וכזה ניתן להיאמר על שו"ת חסל"א מהד"ק ס"י ל' שדבריו כד' האב"צ. וכן בשו"ת מהר"י עניזל ס"י ע"א דאין למנוע הטלת חמין למקוה בשבת כיון דהרבה אנשים חלושי כח ורפוי אברים מוסרים נפשם על טבילה זו, ועוד דהחמין שמטילין בלילה הולכין ומצטננין כל הלילה ואינם בכלל חמין. בשו"ת בנין ציון (ס"י ע"י) דהאיסור לרחוץ בחמין שהוחמו ע"י האור אבל חמין הבאין למקוה מתבטלים בהמים שהיו שם מקודם. ולפ"ז בזה"ז שאין המחמם

וקצת מפוסקים הנ"ל. הגאון בעל שלח"מ הכריע להקל כמו שהבאתי לשונו בתחילת דבריו.

בס' סגולות ישראל להגאון מהר"ש ליפשיץ ז"ל (בעל ברית אבות) ערך טבילה כ' בזה"ל: ואפי' אם אירע ח"ו מקרה לילה בליל יוה"כ רח"ל יטבול תיכף כאור הבוקר כמיש הה"ק בס' אור עינים בהקדמה כלל כ"ד ובס' ברכה משולשת ע"ש אבל רק בצנעה יעשה זאת כמיש הגאון מבערזאן שליט"א וכו' וסוד ד' ליראיו שכן אמרו רז"ל... ואשרי למי שציית לד' הה"ק בס' אור עינים.

בקצה"מ (תרי"ג או ח') ז"ל: המקילין לטבול יש להם ע"מ לסמוך כמ"ש בעיקרי הד"ט ס"י ל"א מהר"יא מקאמאנא זצ"ל, ע"ש. אבל רק בצנעה יעשה זאת.

בשו"ת רב פעלים (ח"ב ס"א) דלסתם בנ"א יש להורות כפי ההלכה בשו"ע אבל למי שלבו נקפו ודעתו מבלבל יש להתיר לו לטבול, בשו"ת עצי חיים (ר"י ה' מקואות) ששמע מאביו שצוה לטבול, ע"ש. ובס"י יעב"ץ (סדר בע"ק) דמי שרגיל לטבול בכל השנה, מותר. ובאו"ח החדש (תרי"ג סעי' י"א) ז"ל: ועי' אור עינים (ח"ב הקד' כלל כ"ד) דאם אירע ח"ו מקרה לילה ליל יוה"כ רח"ל לא יאמר שום דבר שבקדושה עד שיטבול תיכף דוקא באור הבוקר ובאם לא יטבול הוא וב"ב עומדים בסכנה גדולה וכו' שכמה וכמה באו לפניו וצוה להם לטבול תיכף וללבוש חלוק לבן ואחר הטבילה בירך אותם ולכולם הי' ת"ל שנה טובה ומתוקה וחיים ארוכים עם ב"ב עכ"ל. בס' דברי יצחק (דף לב:) שמעתי בשם הרב הצדיק מסטערעליסק זצוקלה"ה שאמר שאם ראה דמות בחלום ילך לטבול במקוה ובאם לא ראה דמות אזי אינו כלום וא"צ טבילה, עכ"ל. בס' נר דוד בסוף הספר ז"ל: הפגם הזה אם יזדמן חלילה וחלילה ביום צום אזהירך שלא תעשה רעש ולא לגלות לשם אדם ותלך לטבול ורחץ וטהר בצנעה (הגם שראיתי בכמה ספרים שאסור לטבול אבל כן קבלתי ממורי ורבי הק' בעל יטב לב ז"ע) ותלבש מכנסיים אחרים וכו' עכ"ל.

ובכה"ח תרי"ג אות ז"נ ז"ל: מיהו בתשו' מהר"ש הלוי או"ח ס"י ס"ט כ' דאם רגיל לטבול שאר ימות השנה יטבול גם ביוה"כ והב"ד השו"ג אות כ"ז אלא שכי' דאגן נקטינן כד' השו"ע שקבלנו הוראותיו וכ"כ היפ"ל ח"ב או' י"ג. אך אם קפץ וטבל נ' שאין קונסין אותו כיון שיש ע"מ לסמוך. שו"ג שם. ומ"מ אם אפשר יש לטבול תיכף במוצאי יוה"כ כדי שימחה המזיק וכו' עכ"ל.

ועלה ברעיוניו לנקוט בשיפולי גלימא דהני צדיקייא לומר בתור פטטי אורייתא טעם היתר טבילה ביוה"כ דבאמת קי"ל (שבת קי"א. תענית יג. דחיבי טבילות טובלין כדרכן אפילו ט"ב ויוה"כ. והטעם דלא קי"ל כן משום דבזה"ז אין הטבילה בזמנה לא התירו (עי' תרי"ג סעי' י"ב ותקנ"ד סעי' ח' מ"ב ס"ק י"א) ולפ"ז כיון דטבילה זו זמנו דוקא בו ביום כמ"ש בשם הארז"ל (עי' כה"ח ס"י פ"ח) דרק טבילה ביומו הורג המזיק וא"כ הוי"ל חובת שעת"י.

ט' קבין: פשוט דבא"ל מקוה שרי בט' קבין וכמ"ש בשם האשכול שכ"כ להדיא - למי שמקיל במקוה - ודוקא בצנעה שאפילו ב"ב לא יכירו.

נטי: גם האינו טובל מי"מ אם זהיר כל השנה במקוה יש מקום גדול לומר להקל בנטי' שכתוב הארי"ל ובעשי"ט הק' הבאתיו לקמן אות ט"ו, דזה ברור כיון שגילו הם כן הר"י כהלכה פסוקה דעומדת במקום מקוה ואין להסתפק בו כלל (ובתולדות ק"א שאצל הד"ח הי' דברי הגה"ק מראפשיץ כתוספתא מפורשת). וא"כ כיון

בדה"ש אות י"ג בשם מ"ב. **השטה בנהר**, מבואר בסי' שליט ס"ב וסעי' ו' ומ"ב שם. בדה"ש שם אות ז'. ודע דכפי הנראה (במ"ב אות ב') ענן השטה אינו דוקא מה שקורין העולם שווימעיין אלא כל מין פעולה במים בפשיטת גופו בכלל הוא. **לנגב סמוך לנהר**, בסי' שכ"ו סעי' ז', ואע"ג דהעיקר נגוב המים ע"י פמ"ג ומ"ב סי' ג' דצריכין לזוהר שלא לילך ד' אמות בגילוי הגוף והראש. ומ"מ אם י"ל אלונטית גדולה שמעטף בו גם גופו וכך הולך למקום בגדיו קיל טפי - ע"י סי' ש"א סעי' י"ד ושעה"צ שם. **גנוף הנהר יזהר מד"א**, הנה בע"ז מצינו מבוכה בפוסקים. בפמ"ג הובא במ"ב שכ"ו כ"ב דבנהר גופא כשעולה מעמוק לגבוה וצ"ח גופו חוץ למים לא ילך ד"א שהנהר הוא כרמלית, ע"ש. וכי' דלפ"ז כשטובל בנהר ובתחלתו המים נמוכים יזהר שלא ילך ד"א רחוק משפתו, דבחרתו ישא המים שעליו ד' אמות. והובא גם בבדה"ש שם. ולעומתם יצאו גאוני פולין וגאליציע בכחא דהיתרא, במנחת פתים (לבעל אמרי ישר) סי' שכ"ו הביא ממאירי דמתיר אפי' חוץ לנהר כשהוא כרמלית (נגד השו"ע) ומ"מ גם להשו"ע משמע שלא אסרו רק חוץ לנהר ולא תוך הנהר, והטעם דכ"ז שרגליו במים גם שלמעלה הוי חיבור ול"מ מעביר. וכע"ז כ' בשו"ת ארץ צבי סי' ע"ב (להגאון מקאזילוב) ועוד הוסיף סניפין. וכן בשו"ת צור יעקב (סי' קע"ב) האריך להקל. ובשו"ת אור המאיר סי' ד"ן ובשו"ת ארץ צבי שם האריך בהיתר יציאה לחוץ כשיש מים בוקנו או פאת ראשו. ויש להוסיף סברת ט"ז שכ"ו סק"ב כיון דא"א ל"ג רבנן. וכן בטב"ע.

בריכה שבחצר - כנהר, ע"י היטב שליט ס"ב ומ"ב גדר איסור שיטה. **נשיאת האלונטית**, בשו"ת לבוש"מ מהד"ד סי' קמ"א דאין הדרך ללבוש אלונטית והכל יודעין שהערמה הוא וכו' על צוארו רק להסתפג. ועמ"ש בשו"ת מהרש"ג ח"ב סי' מ"ח בע"ז, ויוצא מדבריו שם דכל שאין הדרך לעשות כן בחול אסור. וכן אם לפי ראות בני"א לי"ג כלבוש אלא כמכין להוציא דבר ע"ש (ובמספחת האף יש היתרים אחרים).

שלא ליקח בידים שער או שאר דבר מאוס, יש בו שתי איסורים אחד משום מוקצה, והשנית משום בורר כמו שכבר האריכו הפוסקים ואכמ"ל. אבל בדוחה המים שלפניו ועי"ז נדחה המוקצה להלאה הו"ל טלטול מן הצד לצורך דבר המותר.

מענין לענין יש להעיר מעוד כמה פרטים: בענין **סלטול בפיאות בשבת** - בלקט הקמח החדש דף רפ"ד ז"ל: שמעתי שמרן הגה"ק מהרי"ד מבעליא (זכ"ע) בראצפערט הזהיר שרגילין לכרוך הפאות (ארויפדרייען הפאות) בשבת כשהפאות לחים מטבילה יזהרו מאד מלעשותו עד שהן יבשים לגמרי. **ובענין עשיית השקה בשבת** - הפוסקים התיירוהו ע"י גד"ט ס"ק מ"א לחו"ש ס"ק צ"ב. דאינו רק מסיר מסך המבדיל וע"ע שו"ת מהרש"ם ח"ד סי' ע"ח. ובשמ"ב העיר מתוספתא (עירובין פ"ח ה"ח) ומובא ברמב"ם (שבת פכ"ב הכ"א) דמותר לעשות השקה בשבת. מיהו יש להעיר מטעם בנין וסתירה בשבת דק"ל (שי"ג ס"א) פקק החלון מותר לפתוח ולסתום בשבת דוקא אם עשוי לפתיחה וסתירה תדיר אבל אם לעתים רחוקות לא (ע"י שם בשו"ע הגר"ז, פמ"ג, ומ"ב) והאריכו הפוסקים בשיעור תדיר. ומשם יש לדון לכאן. וכמו"כ יש לדון מטעם חימום מים בשבת דק"ל (שי"ג ס"א) דאסור ליתן מים צוננים לאמבטי חמין אפי' היא כלי שני. וכי' במ"ב (סי' ע"ז) דוקא מועטין אבל מרובין עד שיעשה פושרין מותר. ולפ"ז אולי יש לחוש דע"י פתיחת נקב השקה אותן המים המקובצין בעובי נקב ההשקה בין דור לדור שמועטין הן מתחמם ע"י בור הטבילה אם המים חמין מאד וצריכין לברר המציאות בזה. ואותן המתחסדין לפתוח נקב השקה בשעת טבילתן לצאת ידי המחמירין בהשקה שנפסקה (ע"י ר"י נתיב כ"ו, כריב"ש סי' חצ"ר, ר"ש מקואות פ"ח מ"א, שו"ת גידו"ט סי' י"ג, צ"צ החדש ס"ס קע"א ועוד ואכ"מ) צריכין לדעת אם אינו חומרא דמיתתי לידי קולא. ועוד דל"י כמ"פ אין השקה מועלת מקרים לחמין שהי"ס"ב דהוי כשני מינים ע"י ריטב"א (מכות ד. שו"ת גד"ט סי' ב', לחו"ש ר"א צ"ג, שו"ת אמרי ישר ח"ב סי' ע"ה. ובמקוה חמה מאד - יש כמה חששות (נוסף למ"ש לעיל) לפ"מ דק"ל (שי"ג ס"א) דאמבטי של חמין אפילו הוא כלי שני אין נותנין לה מים צונן שמחממן הרבה דלפעמים המים שנטפו מהטובלין - עת יציאתן ממקוה. ששטוחין ע"פ הרצפה סביב בור הטבילה צוננין כבר והטובל דורס עליהן ואח"כ נכנס לטבול עם המים צוננין הדבוקין לרגליו. ובפרט שמצוי מים הנשארים מליל שבת עד שב"ק בבוקר. וכן לפעמים בשוהה במקוה זמן הרבה בין טבילה לטבילה מצטננין המים שעל גופו, ובטובל אח"כ מתחממן עי"ז.

מתערב עם המים אלא ע"י צנורות מחממין המים ול"ש ביטול כמו בהוחם ע"י האור אסור לדעתו. ופוק חזי עד כמה החמירו המחמירין בחמין. בשו"ת חכ"צ (סי' י"א) בטבילה (לנשים) לליל שבת בחמין אסורה לכו"ע והעוברת איסורא עבדא ושרי לימקרייה עברינא ומסיק דלא שרי אלא בצונן או הפגת צינתן בלבד. ובשו"ת נו"ב מהד"ת (ארו"ח כ"ד - כ"ה): לדעתי מעולם לא נאסר רחיצה בפושרין רק חמין וכן אני מזוהר הבלנים שיתנו החמין למקוה בעוד היום גדול כדי שכשתחשך לא יהיו רק פושרין. ושם מביא דברי הקרבן נתנאל שע"י הרא"ש שבת (פ"ג סי' כ"ב או"ק) שכ' דבעיקר הדין כבר כ' באריכות שטבילת מ' מקוה בחמין לא הוי בכלל גזירת מרחצאות. וכי' ע"ז הנוב"י שאין לגרור אחריו בדבר שאין טעמו מבורר ולא נודעו ראיותיו. ואח"כ כ' הנו"ב (בסי' כ"ו) דמעלים עין אם אין בעל המרחץ נזהר כי לגוף הדין אין האיסור ברור הטבילה בחמין בשבת, ע"ש.

ויש לציין דבר פלא דבס' גידולי טהרה ה' מקואות בשו"ת שבסוף הספר סי' ל' העיד על רבו הנו"ב שמעולם לא הנהיג היתר בשום מקום בחמין ומש"כ בזה ה"י כדי לחוש לכבודו של הגאון השואל.

זאת תורת העולה מהנו"ב: דמעיקר הדין ג"ל לאסור חמין וכך מצווה להבלנין ואין לסמוך על היתרא דק"ג, אולם מעלים עין כשהבלן לא ציית כיון שאין האיסור ברור בחמין. וזה כ' בטבילת נשים. ובטבילת אנשים צ"ע אם ה"י מיקל ועוד כמ"ש לקמן דבזה"ז שיש שוהין במקוה ולא כנשים שטובלין ויוצאין ולד' הפוסקים השהיה בכלל רחיצה חובה כפולה ומכופלת שיהיו המים פושרין. וע"י שו"ת רע"א ח"א ר"ס טו"ב. ובשו"ת חת"ס או"ח קמ"ו ד"ה אמנם ג' דמסכים להחכ"צ. ובשו"ת עולת שמואל (סי' כ"ז) מיירי מטבילת נשים ליל שבת. וע"ע שו"ת שו"מ מהד"ו ה' סי' מ"ו וע"ע פת"ש יור"ד קצ"ז אות ב' ודכ"ת שם. ובשו"ת חסל"א סי' ל' מדבר מחמין מועטין לצוננין מרובין ול"ט נשים. ומ"ש בפתה"ד שכ"ו אות ח' בשם הנוב"י דמסכים להק"נ נעלם ממנו מ"ש בגד"ט הני"ל.

ויש להעיר דבר חידוש מאחד מארזי הלבנון שכל בית ישראל נשען עליו שכ' דאסור לבע"ק לטבול בשבת בחמין שהוחמו מע"ש מובא בכלבו והביאו בכה"ח שכ"ו ל"ג וכ' דבשו"ת דברי יוסף סי' ס"ד (לבעל שו"א הקדמון) יצא להליץ בעד הנשים שטובלות ליל שבת בחמין ובסופן של דברים עמד כנגדו דברי רב האי גאון הללו. ודע דדברי הפוסקים הני"ל שמקילין בחמין אין חוצצין לדברי ר"ה גאון דהם דיברו מטבילת נשים והוא מיירי מטבילת בע"ק. וע"ע בשו"ת ישועות מלכו (ארו"ח י"ט) שלא יהא חם ביותר רק מזוקק. וכן האריך בקובץ שערי תורה ח"ז קונטרס א' לבאר דבר זה ושם ישנו תשובת מו"צ מראדום ז"ל שכ' על תשובת בעל ישועות מלכו שבשם דצדקו דבריו. והעיר דכן סברי הני ה' רזי עולם חכ"צ (הני"ל) נו"ב (הני"ל) רע"ק"א (הני"ל) והס"ט סי' קצ"ט ולא כקרבן נתנאל וח"ו להורות היתר בדבר המפורש בש"ס וכל הפוסקים לאיסור. ומ"ש הס"ט קצת היתר כבר הורה אדמו"ר הגה"ק ז"ל בתשובה (בעל אבני נזר) דאי"ז ענין למקואות דידן שמחזיקין חומם זמן רב. וכי' שם מכשול שראו עיניו. וסיים דבריו בבקשה מגדולי דורינו שיצאו בקולי קולות בשע"ת בהזהרה שיחדלו ממקוה רותחת רק פושרין **כמו שנוהגין בכל תפוצות ערי ישראל וכל העם ישמעו ויראו ולא יוסיפו לעשות כדבר הרע הזה עוד. מביאו בטהרת יו"ט ח"י"ט בתשובת אב"ד דערבערצין בע"ז וסיים, דבפרט שבעוה"ר הרבה בני אדם יושבין במקוה זמן ארוך מדברין ומשיחין בה ומי יתיר ד"ז במים חמין ורב ברכות ינחו על ראש מי שאינו מניח לעשות מקוה כ"א במים פושרין שאין דרך בני"א לישב ולדבר ולשהות בה.**

וכן בתשובת הגה"צ מפאפא זצ"ל (טהרת יו"ט חט"ז דף שלי"ג) כ' עפ"י"ז ג' פשוט כששהוין במקוה חמה בש"ק ומספרין ומדברין שם דברים בטלים או אפי' אינם דברים בטלים מ"מ שוב הוי בכלל רחיצה ועוברין על גזירת חז"ל וצריך להזהיר ע"ז שלא יהא מצוה הבאה בעבירה, ע"ש. וע"ע שו"ת האלף לך שלמה סי' ק"מ - קמ"ט. ועמ"ש לקמן (בד"ה ומענין לענין) טעם נוסף להדר שלא יהיו חמין מאד בעת ההשקה. וגם בסתם.

שהיה במקוה: בשו"ת אבני נזר (תקכ"ו) דאסור לשהות אלא ליכנס לטבול ולצאת מיד. וכזה כתבתי בשם הגה"צ מפאפא זצ"ל. ולהרבות בטבילות כ' שם דשרי וכבר הבאתי בשם יסו"שה דכל שמרבה בטבילה אפילו שבת הר"ז משובת. **ימהר בלבישה**, שלא יזיע ע"י קצה"ש למהרא"ח נאה ז"ל סי' קל"ג

